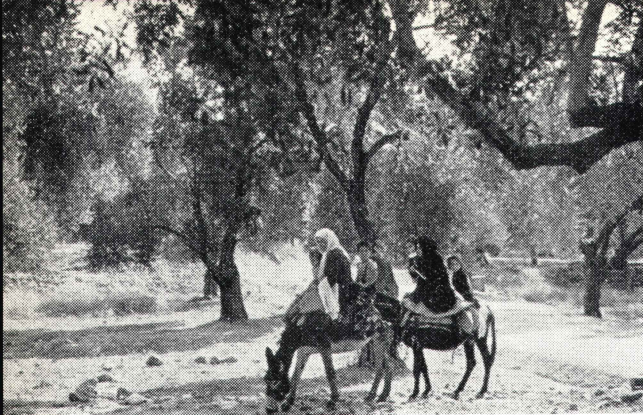

Semestern vårt glädje- och sorgebarn II¹

Av doktor E. Husmark, Stockholm

Bristande semesterplanering

Unga människor planerar i allmänhet sin semester alldeles för sent. Det blir improvisationer, hastiga och hafsiga beslut. Ofta nog gör man en dygd av lasten under försäkringar att den semester är bäst, som inte alls planeras. Med tält i bilen och barn och blomma inpåtade bland grunkorna styr ägaren sitt åk dit näsan pekar. Kanske guppar en trailer efter bilen eller vi kan vid vägkanten se ett bord och ett antal portabla stolar intagna av familjefadern och barnen medan den stackars modern även under semesterresan återfinner sig i den gamla vanliga rollen.

Även på utrikesfärd kan detta martyrium förfölja trötta mammor. Vi måste hjälpas åt och ge deras män en tankeställare. För att en barnmamma ska kunna utstå sina krävande uppgifter under hela året behöver hennes man se till att hon åtminstone under sommarsemester befrias från sitt vanliga vardagsjobb. I själva verket fordrar den improviserade semester både eftertanke och påpasslighet för att ej sluta i kaos. Man ska också tänka sig för, innan man upprättar eget hushåll under semesterledigheten. Men det är en annan sak att vid starten på morgonen köpa ihop matsäck till lunch. Det är både billigt och trevligt. Men även med begränsad och ransonerad reskassa ska man ha råd till att ett lagat mål om dagen på något matställe.

Reflexioner om bilsemester

Bilen bjuder på den mest individualiserade resform familjen kan nå. För den som nu en gång lagt sig till med bil uppstår en kanske annars ouppnåelig möjlighet att kunna ta med

familjen på en utlandsfärd. Om man inte bryr sig om att räkna på slitage och amortering av bilen blir resekostnaden per capita synnerligen låg och semestern utomlands ej dyrare än en här hemma. Särskilt för den som uppskattar lite frid och ro under resan fordras dock en omsorgsfull reseplanering med kartan i hand. Under den "värsta" semestertiden på sommaren är vägar och strador fulla av jäktande bilkaravaner och alla rekreationsplatser längs banorna belagda till bristningsgränsen. De mindre vägarna bevarar sin tjusning så länge inte alla resenärer använder dem. Vissa moderiktningar uppstår även ifråga om detta. Man får passa på och begagna de små färdvägarna före och efter populärperioden så att säga. "Romantische Strasse" är väl en av de mest berömda och hårdast begagnade vägarna inom det nuvarande turistväsendet. Den har blivit rätt sliten så länge alla andra möjligheter i Sachsen och Tjeckoslovakien är oanvända bakom järnridån. Apropos detta — jag minns en god vän som uppmanade mig att så snart som möjligt företa en tilltänkt bilfärd i Norge. "Dom håller på och fördärvar vägarna där." Ja, Norge ska förvisso njutas i djupa långsamma klunkar runt fjällsidorna.

Ett alldagligt fenomen, värt att komma ihåg när man kör bil med förut bestämda rutter, är att det fort blir mörkt om kvällarna. Den ovane bilresenären tar sig vatten över huvudet och planerar för långa dagsresor. Man kan köra långt på autostrador och highways, om de stora städerna undvikes. Men om man t.ex. vill se engelska städer och njuta landets natur, får man inte beräkna mer än högst 20 svenska mil pr dag. Annars får man köra de sista 10—20 milen i mörker utan att se mer än vägen så långt strålkastaren når. Det är inte heller så klokt att sätta sig över landets seder och bruk där man färdas. Kraftiga anmärkningar har riktats mot plumpa svenskar som sätter sig till doms över

¹ Artikel I införd i nr 10/1958.

dagsrytm och matvanor i de länder som besöks. De vet väl ej vad de gör. Men det var inte så mycket den medvetna och dumma kritiken och översitteriet som jag tänkte på utan mera på den förlägenhet man själv kan råka i om man glömmer sedvänjorna. Försök inte att få lunch eller en kopp té i England efter ordinarie tid och tro inte det går att för egen räkning ändra engelsk söndagsordning eller spansk siesta!

Bilföreningarna M och KAK ger nödiga upplysningar beträffande utländska bilresor, kartor, körkort och andra formella förutsättningar för färden. Men de glömmer i regel det viktigaste! Låt Er fru ha dubblettnycklar till bilen i sin väska! Se till att Ni har domkraften med Er och nödiga grejer i övrigt till hjulbyte. Åk inte ut i världen med ett bilmärke som Ni är ensam om i det land Ni besöker. Tag med Er fru och de av barnen som Ni känner och kan manövrera. Men tänk Er några gånger för innan Ni slår sällskap med andra. Många ovänskaper har uppstått i trånga bilar på semesterfärd.

Högerkörningen är som bekant lätt att klara utom i stora städer med många filer och snabb hemmatrafik. Men om man bara i förväg lär sig sin rutt på kartan och vet vilka gator man ska ta, så klarar man färden.

Ett bra sätt är att lämna bilen hemma eller låta den vänta i Göteborg, Hälsingborg eller Malmö medan semesterresan görs med tåg, båt eller flyg.

Tåg och båt

De klassiska färdssätten med tåg och båt bjuder naturligtvis än i dag på samma känsla av befrielse, intressant studium och nöjsam vila som förr var fallet. Jag har dock lagt märke till att ungdomar nu för tiden tycks ha förlorat upptäckarglädjen i resan. Det är ju den som egentligen motiverar färden! Vad tänker dessa människor på för vilka det förbiillande landskapet ej synes vara värt en blick. Man väntar visst på nästa perrong för inköp av en chokladbit eller en likörflaska. Vid sidan av en så naiv tillfredsställelse tycks man offra resans hela behag och innehåll på förhoppningen att bli funnen maximalt utledsen och sofistikerad. Den ännu enklare typen av resande som plågar hyggligt folk på färjor och tåg nu för tiden be-

rusar sig och skriker sig till det nödiga självförtroendet. De tycks inte kunna hejdas av dem som borde vara skyldiga göra det.

Erfarenheter av sådant avhåller många från att resa på sommaren, då detta oskick florerar mest. Till övriga skäl som förut framhållits kommer även detta att tala till förmån för vår- och höstsemester.

De gamla goda samfärdsmedlen föredras alltså av de många som vill förena resandets glädje med ett överkomligt pris och trygghetskänslan att vara på landbacken eller på de kända däckstiljorna. Men antalet krymper. Har man tid och vill bekanta sig med livet utefter spår och perronger erbjuder tågresan möjlighet till alla de små förtjusande reseäventyr som i all sin oförarglighet kan bli till minnen för livet. Aldrig kan man glömma den otröstliga lilla holländskan på återväg till det hårda livet på Java efter besöket hos mor och far i idyllen där hemma. Eller den propra gumman med det stora bländvita förklädet som tillagade téet åt oss på den vaggande "Röda pilen" mellan Leningrad och Moskva, den oändliga diskussionen om taxan för bagaget på Venedigs järnvägsstation, kopplet av konkurrenskraftiga bärare i Livorno i slagsmål om våra kappsäckar. Eller de korpsvarta munkarnas fridsamma lektion i spanska då landets frukter ilar förbi: "Naranjas, naranjas", "patatas — tomatas" — den proppfulla kupéns oändliga välvilja i nattens timmar — långa svenska ben över åtta, tio spanska knän: "Buenas noches, Señor." Den italienska sidokamratens lidelsefulla redogörelse under en halv natt för landets fattigdom, folkets fantastiska fattigdom, de vederstyggliga skatterna, långt överträffande alla andra skatter i hela världen, grymt pålagda ett oskyldigt och utfattigt folk — en agiterande framställning med en frenesi som utan vidare bryter igenom varje språkförbistring och låter oss förstå även nyanserna i det patetiska sammanhanget. Det måste väl vara latinet i botten — Mecenatavis edite regibus... — som bragte mig att klart förstå min väns italienska.

Vi som hunnit göra åtskilliga järnvägsresor från vår ungdom fram till senare år är rätt glada åt att ha fått göra det under avnjutande av en trivsel, som tycks äventyras under mer

moderna auspicier. Men det kan vara en fel-syn och bero på att vi blivit äldre och alltför bekväma av oss.

Båten och färjan skall egentligen inte för-växlas. Färjan kan aldrig ge båtens tjusning, intjudrad som den är på sin korta bana. Men den är bra att ha, inte sant. När bilen väl parkerats och tillfälle bjuds till några timmars vila i solen på däck. Bara man har tur och får hyggliga medpassagerare. De längre båt-rutterna ger större trygghet i så måtto. Eng-landsturerna t.ex. — förtjusande resor. Om man är målmedveten kan man alltså välja en lugnt dunkande ångbåt i stället för mo-torfartyg för en vilsam färd. Men man måste tämja aptiten! Det gäller också i Medelha-vet. Välj en "olympisk färd" med någon av de nya högklassiga fartygen "Agamemnon" el-ler "Achilles" från Genua eller Venedig genom Korintiska kanalen till Athén och åter! En un-derbar färd med fulländade båtar och furstlig service om man har råd till I klass. Måltiderna ombord utan like! Men ransonera! Fyll magen med frukt och grönsaker. Glöm bara inte att er mage är densamma i Medelhavet som där-hemma. Den som dras med en magkatarr eller jäsningdyspepsi redan på förhand måste ta sig tillvara. Oljan, salladen och frukten provo-cerar annars och gör magen värre än vanligt. Män får pröva sig fram med försiktighet och ta den vanliga medicinen, kanske saltsyra och luizym eller tvärtom något mot den gamla mag-syran. Även gallsjukdomen hemifrån provo-ceras ibland därefter.

De "fina" båtlinjerna i Medelhavet har tek-niskt fulländade båtar. Men priserna är kraf-tiga om man inte kan utnyttja någon rabatt för vissa yrkesgrupper, som väljer en "olym-pisk kryssning" för sin vila eller sina studier på klassisk mark.

Om man håller aptiten i schack och inte glömmer ett par ordentliga däckspromenader om dagen ger den fridsamma båtresan en för-träfflig rekreation och en omedelbar nedkopp-ling av stressen. Nya båtar får en allt stadi-gare gång även i oroligt väder. Det finns väl exakt statistik men nog kan man säga att de rejäla stormarna är sällsynta i semesterperi-oderna. Därför kan äldre människor med tillförsikt hänge sig åt båtresans komfort och

erkända tjusning. Skulle det gunga finns det numera bra medel mot sjösjuka. Ungdomarna behöver vi inte bekymra oss för. De njuter en storm som ett förstklassigt nöje och sjö-sjukemedlen hjälper för dem också.

I valet och kvalet

När tiden för semestern blivit bestämd uppstår alltså frågan, vart vi ska fara och vilket färd-sätt vi ska använda. Jag har från början lagt en socialmedicinsk aspekt på problemställningar-na i samband med semestern och frågat hur vi skulle kunna bredda semestertiden, dvs. hur vi kan köpa oss en sommar före och efter den ordinarie svenska semestertiden.

Om man har detta i minne blir det självklart att tidsperioden för semesterbreddningen bör utsträckas så långt som möjligt på hösten och tas upp tidigt på våren. Sommaren måste i så fall uppsökas inom ett bälte vars sydliga och mest avlägsna gräns alltså måste vara ekono-miskt möjlig att nå, samtidigt som acceptabelt vivre, bra sanitet och övriga hygieniska be-tingelser där skall vara för handen. Vi har också gjort oss till talesmän för ett sådant val av semesterplats att inte bara nämnda förut-sättningar skall föreligga utan också sådana kulturella incitament som särskilt med stigande ålder och insikt visat sig på ett annars oupp-nåeligt sätt fördjupa och gynna utbytet av ledigheten.

En garanterad sommar kan vi endast få längst i söder, dvs. i Sydspanien, Syditalien med Sicilien och i Grekland med öar.

Att använda bil så lång väg är inte att till-råda, eftersom både förare och passagerare med till visshet gränsande sannolikhet är ut-tröttade redan före avfärden. Det tar också lång tid, 10—12 dagar av ledigheten med an-strängande arbete för bilföraren. Lika hälso-samt som det är att ge sig iväg med bilen ett stycke och lämna arbetsplatsen bakom sig, lika tröttsamt och trädigt är det att bila dag ut och dag in under flera dagar, särskilt för äldre personer. För dem är tåg, båt eller flyg att föredra.

Flyg

Vi har blivit bortskämda med flyget — fram-för allt som tidsbesparande kommunikations-

medel. Vägen till och från flygplatsen och väntetiden på ett och annat ställe under resan tar lika lång tid som flygningen.

Om man en mulen höstdag ger sig iväg med flyget och från den soliga färden ser en plätt av jordytan mellan molnen får man bokstaveligen svart på vitt på hur mörk och dystert vår tillvaro är under största delen av året. Vår längtan efter sol och värme framstår som dubbelt berättigad och våra semesterplaner påverkas därav.

Redan klassiska skildringar och länge sedan döda resenärer har prisat solen och ljuset kring Medelhavet. En värld av idyller och övervuxna ruintempel återfinner vi inte men säkert ljuset, dagern, landskapet och havet. Vi igenkänner också tusenåriga karaktärsdrag i folkets kynne oförändrade. Trots allt lever också fattigdomen i dessa trakter kvar, ofattlig armhet och gudomlig förnöjsamhet i förening. Bristen på råvaror gör turismen till en nödvändig och mycket välkommen inkomstkälla för dem. Vår hjälp till dessa tekniskt underutvecklade länder kan bestå i att förlägga en semester dit. Det innebär numera ingen risk och inget offer. De moderna och förstklassiga hotell som nu byggas upp därnere har en oklanderlig hygien, mat samt oftast grönsaker som kan ätas och vatten som kan drickas utan risk. Detta är viktiga ting. Än så länge når man inte den trygga hygienens annat än på förstaklasshotell. Ändå får man i Grekland inte förvåna sig om man skulle få vattenkranen i handen i sina bemödanden att komma åt några droppar när det för tillfället blivit tomt i ledningarna. Till sin häpnad igenkänner man också någon gång hela det register av länge sedan avglömda oljud och uppskakande läten som våra egna vatteninstallationer gav ifrån sig för så där 40—50 år sedan. Jag har med några års mellanrum besökt Grekland och konstaterat att saniteten och hotellväsendet där utvecklats hastigt under dessa år. Detta är uppenbart. Vill man göra det möjligt för många människor att lära känna detta land och allt vad det har att bjuda oss, likaså Syditalien, Spanien i samma mån, så måste man ordna så att de besökande kan komma utan risker till liv och hälsa. En svensk författarinna har nyligen beklagat sig över att ej

längre kunna återfinna Fredrika Bremers Grekland och hennes aegeiska övärld, icke längre se marmorfragmenten spridda i buskagen att efter behag plockas upp och filosoferas över.

Att demonstrera en sådan uppfattning vittnar mer om dumhet än originalitet. De utgrävningar och restaurationer som gjorts inom den hellenska världen är ovärderliga och ger oss lite var och inte bara specialisterna möjlighet att leva med i det oerhört spännande drama som innefattar ett ökat ljus över tusenåriga hemligheter och gåtor i den gamla kulturen och även kunskap om de arkeologiska detektivbragdernas genomförande.

Att bli bekant en smula med den västerländska kulturens källsprång, den antika civilisationens utveckling genom århundraden, dess gång från Levanten, Egypten över övärlden Kreta, Peleponesos, Mykene, Athén, till Sicilianska kolonier, Rom och Spanien, skänker ett värde åt vår semester som är obetalbart.

Det här har inte något med romantik att göra, tvärtom med något så realistiskt som *naturvetenskap*. Det märkliga inträffar att humanism och naturvetenskap kan ta varann i hand och förenas på klassisk mark. Kulturvetenskap och antropologi, civilisationens utveckling och människans sociala villkor är oupplösligt förenade med varandra och angår oss alla.

För oss nordbor, vana att leva under tempererade zoner, är det om ej farligt så dock mödosamt och särskilt för äldre alltför varmt att resa längst söderut på sommaren. Tidigare har jag pläderat för en delning av semestern för dem som så kan. En åtta till tio dagars vinterledighet lämnar utrymme även för en garanterad höstsommar på hösten vid Medelhavet. Om man väljer flyg, kommer man snart att nå från Stockholm till Athén, Rhodos, Neapel eller Malaga på dagen. 16—17 dagars ledighet möjliggör därför en verklig vilotid med bad och småutflykter på t.ex. Rhodos samt 3—4 dagar med ordinarie visningsturer i Athén och på Peleponesos. För samma program med tåg till Genua eller Venedig samt med båt Venedig—Peleponesos—Rhodos tur och retur åtgår 23—24 dagar.

En undersökning visar att någon kunskap i ettdera engelska, tyska eller franska gynnar möjligheterna att utnyttja flygets ordinarie turer för *enskild färd efter eget tidsprogram*. De ordinarie turerna, som bjuder på den trygghet och förstklassiga service som dessa har att ge, utnyttjas billigast genom planering av resor med totalersättning, som kan erläggas i svensk valuta.

Den stora resandeström, som utnyttjar billigare erbjudanden med chartrat flyg, far mest på sommaren och är till följd av svaga språkkunskaper i behov av svensktalande guide på resan.

De överbälganden som denna tidskrift föregit har efter samråd med specialister i resebranschen fört fram till följande slutsatser.

Sammanfattning

Språkkunnigt folk och akademiskt utbildade yrkesmän har anledning undvika den mest belastade semestertiden under sommaren. Kvalificerade yrkesutövare, för vilka det är angeläget att uppnå en effektiv semester-vila och god avspänning, bör undvika grupp-

och charterresorna med deras blandade klientel, kollektiva service och absoluta tidsschema. Helst bör pressade och trötta personer av dessa kategorier med fruar såsom apotekare, arkitekter, jurister, läkare, tandläkare, veterinärer, chefer, chefstjänstemän av olika slag samt naturligtvis läroverkslärare och akademiska lärare unna sig den något dyrare individuella formen med de ordinarie turerna per flyg, tåg och båt och använda första klassens hotell även om de ibland kallas lyx-dito. Det tillskott av vila och behag som den ökade komforten och hygienien skänker är värt sitt pris.

Vår sista rekommendation blir att börja semestern vid Medelhavet med 10—12 dagars bad, sol och allmänt slöande på samma plats. Därefter kan man under lämplig tid fortsätta med utflykter, arkeologiska och historiska studier och museibesök som förutsetts i semesterplanen. Lämplig tid på våren torde vara från mitten av mars till mitten av juni samt på hösten från mitten av september till mitten av november.

Dessa slutsatser avser huvudsakligen resenärer över 45—50 år. Yngre personer av olika yrken och stånd har nog andra tycken t.ex. att hamna någonstans "där man har roligt". Det är i sin ordning. Viktigast för äldre är däremot att få koppla av ett slag från allt buller och bång, från ambitionen att ta vara på varje stund och att ha ansvar för allt. De bästa möjligheterna att nå detta erbjuder badstranden och baden ända in i ålderdomen — naturligtvis under vanlig aktsamhet!

Många nöjen förlorar sin tjusning med stigande ålder, men inte att resa.

326 meter över havet

ligger kurorten MÖSSEBERG i Västergötland på bergets sydöstra sluttning mycket vackert och vindskyddat. Moderna behandlingsresurser jämsides med behaglig komfort och vila.

Patienter lidande av tuberkulos eller svårartad psykisk sjukdom kunna ej mottagas. Snabba direkta förbindelser med Stockholm 4,5 tim. Göteborg 1,5 tim.

Läkararvoden och kostnaderna för fysikalisk terapi ersättes till en del av sjukkassan.

Inga kurplats- eller inskrivningsavgifter.

Överläkare: Rune Wikström.

Modern medicinsk undersökningsavd. Alla brukliga badformer serveras. Individuell dietmat.

Helpension från 27:— pr dag.

Unna Er

en hälsobringande

vila på

MÖSSEBERG

Tel. Falköping 10 046 för upplysningar Vx t.
sanatoriet Falköping 13 220